

تاریخچه مدرسه پست و تلگراف و تلفن و اهمیت آن در وزارت پست (با تکیه بر اسناد آرشیو ملی ایران و سالنامه‌ها)

ندا رسولی

چکیده:

وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات یکی از نهادهای مهم در جوامع امروزه می‌باشد که رشد و گسترش آن به عوامل بسیاری در جامعه از جمله تحولات اجتماعی فرهنگی و سیاسی جوامع مرتبط می‌باشد. ما در طول زمان شاهد دگرگونی‌های بسیار در شکل، کارکرد و ساختار آن می‌باشیم. تشکیل این نهاد تمدنی در کشور ما ایران و رشد و تحول آن از دوران قاجار شروع شد و با توجه به شرایط اجتماعی و سیاسی و فرهنگی دوران قاجار و ارتباط با اروپا موجبات تغییر و تحولات زیادی در جامعه شد. در این پژوهش در مورد یکی از مهم‌ترین زیرمجموعه‌های تشکیلات وزارت پست و تلگراف و تلفن یعنی مدرسه پست و تلگراف صحبت خواهد شد و تلاش دولتمردان ایران برای ایرانی کردن تشکیلات و آموزش متخصصان در داخل کشور و قوانینی که برای این امر با توجه به مستندات و اسناد آرشیو ملی و سالنامه‌ها وجود دارد بحث خواهد شد. هدف از این پژوهش آشنایی هر چه بیشتر با این قسمت از ساختار وزارت پست و تلگراف و تلفن می‌باشد که متأسفانه اطلاعات آن به‌صورت پراکنده در برخی منابع آمده است و اطلاعات جامعی در دست نیست. روش تحقیق هم بیشتر به صورت کتابخانه‌ای و بررسی اسناد و تحلیل و توصیف آن‌ها بوده است. لازم به یادآوری است بیشترین اطلاعات به‌دست آمده از اسناد و سالنامه‌های متفاوت چاپ شده در آن سال‌ها می‌باشد.

کلیدواژه‌ها

وزارت پست، مدرسه پست و تلگراف، قوانین، نظام‌نامه.

آرشیو ملی، سال ششم، شماره سوم و چهارم، پاییز و زمستان ۱۳۹۹، شماره پیاپی ۲۳ و ۲۴؛

صص: ۱۹۶-۲۱۸

تاریخچه مدرسه پست و تلگراف و تلفن و اهمیت آن در وزارت پست (با تکیه بر اسناد آرشیو ملی ایران و سالنامه‌ها)

ندا رسولی^۱

مقدمه

یکی از مهم‌ترین زیرمجموعه‌های تشکیلات وزارت پست، مدرسه پست و تلگراف می‌باشد که تأثیر بسیاری در رشد و پیشرفت این امر در کشور داشت و معلمان و شاگردانی که در این مدرسه به تدریس می‌پرداختند و یا آموزش می‌دیدند در پیشرفت امر تلگراف و تلفن و امور مربوط به آن بسیار مؤثر بودند و بعدها که در خصوص استخدام افراد در وزارت پست و تلگراف صحبت به میان آید، ما به اهمیت این امر بیشتر پی خواهیم برد. دولتمردان ایرانی که دغدغه ایرانی کردن تشکیلات را داشتند درصدد بر آمدند تا با آموزش گرفتن از خارجی‌ها و یا اعزام محصل به خارج بتوانند نیروهای متخصص خودی در تشکیلات به کار گیرند.

معلمان خارجی دارالفنون کرشیش اتریشی و فوکتی ایتالیایی که از معلمان دارالفنون با تنی چند از کارشناسان اروپایی در تأسیس و راه‌اندازی تلگراف و آشنا کردن ایرانیان با تلگراف و استفاده از آن بسیار مؤثر بودند و در این امر بسیار کوشیدند؛ سیم تلگراف هند و اروپا را که یکی از بستگان وارنر سیمنس صاحب کمپانی سیمنس دایر کرد و قسمتی از سیم‌کشی روسیه را هم مقاطعه کرده بود و آشنایی مخبرالدوله با او باعث شد که پسرش مرتضی قلی‌خان را برای تحصیل به برلن فرستد و بعد پسر دیگرش مهدی‌قلی‌خان را هم به اروپا فرستاد.

هنگامی که انگلیسی‌ها امتیاز خطوط تلگراف در ایران را به‌دست آوردند بیش از ۵۰ نفر از خارجی‌ها امور فنی تلگراف را در اختیار گرفتند هر چه دستگاه‌های تلگراف ایران زیاده‌تر می‌شد احتیاج به کارمندان مطلع و آزموده بیشتر می‌گشت. از این جهت پس از پایان جنگ بین‌المللی

۱. کارشناس و پژوهشگر گروه
تاریخ معاصر پژوهشکده اسناد؛
nedarasouli@gmail.com

اول تعدادی از آقایان به آلمان اعزام شدند تا در رشته‌های مربوط به تلگراف تحصیل بپردازد دو نفر دکتر شدند و بقیه دارای عنوان مهندس از اعضای بی‌سیم بودند. اینان بعد از بازگشتن از خارج در داخل به کارهای مرتبط به تخصص خود پرداختند. با این‌همه، دغدغه ایرانی کردن تشکیلات تلگراف، دولتمردان ایرانی را بر آن داشت که به تربیت نیروی متخصص ایرانی و سازماندهی تشکیلات اداری بپردازند. تربیت متخصصان داخلی، از همان نخستین سال‌های ورود تلگراف به ایران، از طریق آموزش گرفتن از صاحب‌منصبان انگلیسی و اعزام محصل به خارج از کشور به اجرا درآمد که مورد اخیر، سال‌ها سیاست ثابت دولت بود (پژمان‌بختیاری، ۱۳۲۶، صص ۴۳۲-۴۳۳؛ محبوبی‌اردکانی، ۱۳۵۷، ج ۲، صص ۲۳۳-۲۳۶).

با گسترش خطوط تلگراف، نیاز به کارمندان و کارشناسان مطلع زیاده‌تر شد. از این رو، پس از پایان جنگ جهانی اول در سال ۱۳۰۱ ش. ۹ نفر به آلمان و چهار نفر به انگلیس اعزام شدند تا در رشته مخابرات و امور بی‌سیم تهران و شهرستان‌ها آموزش لازم را ببینند. برای آموزش عملیات رادیویی عده‌ایی به فرانسه فرستاده شدند تا در رشته مخابرات و امور مربوط به تلگراف بپردازند. اینان بعد از برگشتن به ایران در پست‌های مرتبط به کار مشغول شدند. هم‌زمان با پیشرفت خطوط تلگرافی در ایران، و ورود دستگاه‌هایی به کشور، آموزشگاهی نیز برای تعلیم متصدیان این دستگاه‌ها دایر گشت که معلمان آن روسی و ایرانی بودند (اسناد پست و تلگراف و تلفن در دوره رضاشاه، مقدمه یزدانی، ص ۲۳؛ محبوبی‌اردکانی، ج ۲، صص ۲۳۰-۲۳۱).

از سال ۱۳۰۶ ش. دستگاه‌های بی‌سیم کشور همراه با کارکنان آن از وزارت جنگ منتزع و اداره آن به عهده وزارت پست و تلگراف محول شد و آنگاه تعدادی از کارکنان وزارت جهت فراگیری فنون مربوطه راهی اروپا و پس از طی دوره آموزشی در قسمت‌های مختلف بی‌سیم مشغول به کار شدند. توسعه و نیاز روزافزون به امور ارتباطی در کشور دولت را مصمم به تأسیس آموزگاه برای تعلیم و آموزش فنون پستی و تلگرافی کارکنان پیش از شروع به خدمت نمود که متعاقب این امر طرح مورد نظر از طرف دولت تصویب و در آبان سال ۱۳۰۷ آموزشگاهی به نام مدرسه عالی پست و تلگراف تأسیس که دروس عمومی آن شامل زبان‌های فارسی، خارجی، فیزیک، شیمی، تاریخ، جغرافیا، رسم، نقاشی، خط و دروس اختصاصی آن شامل تلگراف موریس و چگونگی مخابره و گرفتن علائم تلگراف توسط گوش به دو زبان فرانسه و فارسی و آشنایی با قوانین و نظامنامه پست و تلگراف بود. در این خصوص نامه‌نگاری‌های بسیاری انجام شد تا نظامنامه‌ای نوشته شود.

در سال ۱۳۰۶ ش. بنا به امر رضاشاه تأسیسات بی‌سیم ثابت وزارت جنگ (ایستگاه بی‌سیم موج بلند تهران و شش ایستگاه شهرستان‌ها) با عده از فارغ‌التحصیلان مدارس بی‌سیم ارتش به وزارت پست و تلگراف و تلفن منتقل گشتند (ساکما، ۱۳۰۵/۲۱). اردکانی در کتاب خود آورده است: «در زمان صور اسرافیل تصمیم گرفته شد که برای تربیت

کارمندان فنی وزارت پست و تلگراف مدرسه‌ای در تهران دایر کنند از این جهت در آبان ۱۳۰۷ ش. مدرسه پست و تلگراف را دایر نمودند که دوره تحصیلات آن دو سال و شرط ورود به آن داشتن گواهی دوره اول متوسطه و شرکت در امتحان بود به شاگردان در مدت تحصیل ماهیانه ده تومان کمک خرج داده می‌شد و پس از خاتمه تحصیلات، حقوق آن‌ها ۳۲ تومان بود و با رتبه یک اداری وارد خدمت می‌شدند. این مدرسه تا سال ۱۳۱۵ دایر بود. در سال ۱۳۱۷ ش. کلاس مخصوصی برای تربیت کارمندان جهت اداره کردن پست‌های جدید بی‌سیم تأسیس شد که همان شرایط مدرسه سابق را داشت و از شعبان ۱۳۵۷ ه. ق. دایر گردید (اردکانی، ۲۵۳۷، ص ۲۳۴).

در سال ۱۳۰۷ ش. نیز ۱۸ نفر از میان کارمندان بی‌سیم تهران و شهرستان‌ها برای فراگرفتن عملیات رادیویی و آشنا شدن با دستگاه S.F.R. به پاریس اعزام گشتند. این گروه‌ها اغلب درجه‌های بالای تحصیل دکترا و مهندسی مخابرات و الکتریسته را گذراندند و پس از بازگشت به وطن مسئولیت اداری و فنی وزارت پست و تلگراف را برعهده گرفتند (معمدی، ۱۳۷۶، صص ۱۴۲-۱۴۳). سال‌های بعد سعی شد که از میان فارغ‌التحصیلان مدرسه پست و تلگراف، نیروهای وزارت پست استخدام شود (ساکما، ۳۱۰/۶۵۷۲۰؛ یزدانی، ۱۳۷۶، ص ۳۱۳).

چند سال بعد مقررات راجع به افتتاح دوره دوم مدرسه پست و تلگراف مشتمل بر شش ماده در سال ۱۳۱۰ به تصویب هیئت دولت رسید. آموزشگاه مذکور تا سال ۱۳۱۵ دایر و از آن پس منحل شد. با آغاز فعالیت رادیو و پخش صدا از سال ۱۳۱۷ ش.، عدم کارایی کارکنان این دستگاه کاملاً مشهود بود. لذا دولت کلاس ویژه‌ای برای آموزش کارمندان ترتیب و چون مشخص شد که نه تنها اداره بی‌سیم بلکه ادارات پست و تلگراف نیز نیاز مبرمی به کادر فنی دارد.

پژمان در کتاب خود آورده است: «در سال ۱۳۱۷ که ساختمان ایستگاه رادیو شروع شده بود نقص کارمند فنی کاملاً مشهود گردید بعد از مدتی کلاس مخصوصی برای تربیت کارمند جهت اداره کردن پست‌های جدید بی‌سیم تأسیس گردد. شرط ورود به آن کلاس با تصدیق متوسطه و مدت تحصیل را دو سال معین کردند و کلاس مزبور از شعبان ۱۲۵۷ ق. دایر شد. با توسعه دستگاه‌های فنی تلگرافی و پستی وزارت پست و تلگراف، لزوم کارمندان بیشتری احساس شد و از این رو قانونی برای تأسیس مدرسه پست و تلگراف پیشنهاد شد که مسائل مربوط به استخدام فارغ‌التحصیلان نیز در آن منظور شده بود. پس تصمیم گرفتند که مدرسه‌ای با برنامه دقیق و اساسی متین به وجود آورند که از جهات استخدامی نیز وضعی روش و قانونی داشته باشد و برای این منظور قانونی تهیه و برای تصویب به مجلس شورای ملی تقدیم کردند و آن قانون در سوم ذیحجه ۱۳۵۸ ق. برابر با بیست و سوم دی ماه ۱۳۱۸ تصویب گردید» (پژمان، ۱۳۲۹، ص ۵۱۴). این قانون در تاریخ ۲۳ دیماه ۱۳۱۸ به تصویب رسید. آموزشگاهی که در این قانون پیش‌بینی شده بود دارای سه شعبه بود. شعبه اول برای تربیت کارمندان جهت امور پستی و تلگرافی با

شرایط آموزشگاه‌های مذکور در فوق. شعبه دوم برای تربیت کارمندان فنی تلگراف با سیم و بی‌سیم و رادیو که دوره تحصیل آن مانند آموزشگاه‌های سابق دو سال بود اما شرط ورود به آن را داشتن گواهی شش ساله علمی قرار داده بودند. شعبه سوم برای تربیت متخصصان لازم جهت بی‌سیم که دوره تحصیل آن یک سال معین شده بود و شرط ورود داشتن دانشنامه در رشته برق و مکانیک بود. قریب هشت سال طول کشید تا قسمتی از آموزشگاه پیش‌بینی شده دایر گشت. در آن سال، سال اول شعبه اول، سال اول و دوم شعبه دوم، کلاس ویژه و کلاس تکمیلی در آن آموزشگاه دایر بود. کلاس ویژه را به موجب تصویب‌نامه هیئت وزیران برای تربیت کارمندان فنی جهت اداره دستگاه‌های بی‌سیم سیاری که از آمریکایی‌ها خریداری کرده بودند تأسیس کرده بودند. شرط ورود به این کلاس تصدیق شش ساله هنرستان دولتی در قسمت برق و مکانیک بود که در سعبه سوم ذکر شد. کلاس تکمیلی به منظور افزایش معلومات کسانی ایجاد شد که دوره دوساله شعبه دوم را دیده و دارای گواهی‌نامه عالی شده بودند. برای این مدارس در همان سال آزمایشگاهی مربوط به کارهای تلگراف بی‌سیم و آزمایشگاه‌های مربوط به کارهای الکتریکی دایر کردند. برای تربیت کارمندان بومی ادارات پست و تلگراف شهرستان‌ها در قانون مزبور پیش‌بینی شده بود که در شهرستان‌ها کلاسی تأسیس شود که دوره تحصیل آن یک‌سال و شرط ورود به آن دارا بودن تصدیق شش ساله ابتدایی باشد (اردکانی، ۲۵۳۷، ص ۲۳۴-۲۳۵، معتمدی، ۱۳۷۶، ص ۱۴۲-۱۴۳، پژمان، ۱۳۲۹، ص ۵۱۴-۵۱۵).

از آن تاریخ اداره‌ای به‌وجود آمد که اکنون به نام اداره آموزش معروف است. اداره آموزش در زمان ریاست آقایان داریوش و اشراقی روی به توسعه نهاد. ضمناً دارای کتابخانه بزرگی شد همچنین مقدمات ایجاد کارخانه و دو لابراتوار الکتریکی و رادیویی فراهم گردید. در سال ۱۳۰۷، رئیس مدرسه پست و تلگراف آقای میرزا اسدالله همایون بود. (سال‌نامه پارس، ۱۳۰۸، ص ۶۵).

در سال ۱۳۰۸ مدرسه پست و تلگراف که در ساختار و تشکیلات وزارت معارف جای داشت شامل:

رئیس	اسدالله میرزا همایون
مدیر داخلی	سید محمد خان حجازی
معلمین تلگراف	میرزا موسی خان بشیر فرهمند و عبدالحسین خان
	درخشان (سال‌نامه رسمی مملکتی، ۱۳۰۸، ص ۱۰۴-۱۰۵)

همچنین وضعیت مستخدمین مدرسه پست و تلگراف در پایان اسفند ۱۳۰۸ به قرار ذیل بوده است: (رساله اطلاعات پستی و تلگرافی ۱۳۰۲-۱۳۰۸؛ کتابشناسی ملی، ۸۷۵۷۴۲، ۱۴۷ صفحه)

مدرسه پست و تلگراف و تلفن:

رتبه ۹	رتبه ۸	رتبه ۷	رتبه ۶	رتبه ۵	رتبه ۴	رتبه ۳	رتبه ۲	رتبه ۱	مستخلمین دفتری
	۱		۲	۱			۱		تعداد نفر
۵ نفر									جمع

در سال ۱۳۰۹ مدرسه پست و تلگراف در تشکیلات وزارت پست دارای ساختار ذیل بوده است
(سالنامه پارس، ۱۳۱۰، ص ۱۰۴).

۱. رئیس مدرسه پست و تلگراف و موزه و کتابخانه
اسدالله میرزا همایون
 ۲. مدیر داخلی مدرسه
سید محمدخان حجازی
 ۳. معلم تلگراف
عبدالحسین خان درخشان
- ماده بیست و هفتم - مدرسه پست و تلگراف تشکیل می شود از:
۱. دفتر مدرسه
 ۲. کلاس های تدریس
 ۳. کتابخانه و موزه پست و تلگراف
- ماده بیست و هشتم - اصول وظائف مدرسه پست و تلگراف به شرح ذیل است:
- تهیه اعضا آگاه به علوم و فنون پستی و تلگرافی
 - نگهداری و توسعه کتابخانه موزه
 - اجرای نظام نامه های اساسی و داخلی مدرسه
- وضعیت مستخدمین مدرسه پست و تلگراف در پایان اسفند ۱۳۰۹ به قرار ذیل بوده است:
- (پانزدهمین رساله اطلاعات پستی و تلگرافی راجع به سال ۱۳۰۹ مطابق با مارس ۱۹۳۰ تا ۱۹۳۱؛
سالنامه پارس، ۱۳۱۰، ص ۱۰۳-۱۳۰۵)
- مدرسه پست و تلگراف:

مستخلمین رسمی	رتبه ۹	رتبه ۸	رتبه ۷	رتبه ۶	رتبه ۵	رتبه ۴	رتبه ۳	رتبه ۲	رتبه ۱	مستخدمین دفتری
۳	۱			۱	۱			۱		تعداد نفر
۷ نفر										جمع

ما به اهمیت آموزش زمانی پی می‌بریم که می‌بینیم داشتن دانش مربوط به تلگراف و بی‌سیم و موارد مرتبط چقدر در استخدام افراد در وزارتخانه اهمیت دارد.

در نظام‌نامه اختصاصی وزارت پست و تلگراف که در سال ۱۳۰۲ برای تمام وزارتخانه‌ها ارسال شد شرایط استخدام در وزارت پست و تلگراف به این شرح می‌باشد: (نظام‌نامه شرایط اختصاصی استخدام در وزارتخانه‌ها، ۱۳۰۲، ۴ صفحه، ۷۸۷۲/۲۱۰).

فصل اول

ماده اول- شرایط استخدام رسمی در وزارت پست و تلگراف مستخدمین رسمی وزارت پست و تلگراف از طبقات ذیل مرکب خواهند بود

اولاً- اشخاصی که مطابق مقررات قانون استخدام کشوری به موجب فرمان همایونی یا حکم وزارتخانه مستخدم رسمی دولت محسوب می‌شود اعم از اینکه مشغول به کار بوده یا منتظر خدمت باشد.

ثانیاً- اشخاصی که معلومات اختصاصی خدمت وزارت پست و تلگراف را مطابق نظام‌نامه مدرسه پست و تلگراف در آن مدرسه تحصیل کرده با موفقیت از عهده امتحان نهایی برآمده و سایر شرایط مندرج در نظام‌نامه مذکور را حائز باشند.

ماده دوم- شرایط استخدام در وزارت پست و تلگراف برای اشخاصی که از طریق مدرسه استخدام می‌شوند مطابق مقررات نظام‌نامه مدرسه پست و تلگراف خواهد بود ماده سوم دوره تحصیل در مدرسه پست و تلگراف به منزله خدمت مجانی است مبتدی محسوب شده و کسی که در امتحان نهایی مدرسه موفقیت پیدا کرد بلافاصله داخل خدمت رسمی گردیده و از تمام مزایای قانون استخدام کشوری بهره‌مند می‌شود.

نظام‌نامه مدرسه پست و تلگراف (ساکما، ۲۹۷/۹۲۳۱)

نظام‌نامه مدرسه پست و تلگراف

ماده اول- تأسیس مدرسه پست و تلگراف برای تهیه اعضاء آگاه به علوم فنی و اداری پست و تلگراف است.

ماده دوم- تاریخ تأسیس مدرسه پست و تلگراف فقط اشخاصی به خدمت رسمی وزارت پست و تلگراف قبول می‌شوند که دوره تحصیل مدرسه را به پایان رسانیده به خوبی از عهده امتحان نهایی برآیند.

تبصره ۱- مستخدمین دفتری بی‌رتبه وزارتخانه و اشخاصی که در خارج از مدرسه اطلاعات پست و تلگراف را فراگرفته و حائز شرایط مقرر در ماده چهار باشند در صورت ضرورت و صدور حکم هرگاه در موقع امتحان نهایی مدرسه برطبق مواد دستور تحصیلات مدرسه امتحان داده و

با موفقیت از عهده برآیند از ترتیب فوق مستثنی و ورود آن‌ها به خدمت رسمی مستلزم طی دوره مدرسه پست و تلگراف نخواهد بود.

تبصره ۲- اشخاصی که از مدرسه عالی به داخله دیپلم عالی (از درجه لیسانس به بالا) داشته باشند چنانچه بر حسب ضرورت استخدام شوند از طی دوره مدرسه و دادن امتحان معاف خواهند بود و استخدام آن‌ها بر طبق مقررات قانونی صورت می‌گیرد.

تبصره ۳- مستخدمین بی‌رتبه فعلی وزارت پست و تلگراف که تا قبل از تأسیس مدرسه در تهران و در ولایات به خدمت قبول شده‌اند در صورتی که واجد شرایط قانونی بوده و یا بشوند از ورود به مدرسه و طی دوره آن معاف خواهند بود راجع به قبول آن‌ها به خدمت رسمی از طرف وزارت پست و تلگراف در حدود قانونی اقدامات لازم خواهد شد.

ماده سوم- دوره مدرسه دو سال است (بدون اینکه تابستان تعطیل شود) و ابتدا هر دوره از تاریخی است که بر طبق حکم وزارتی معین می‌شود. ماده ۴- داوطلبان ورود به مدرسه پست و تلگراف باید واجد شرایط ذیل باشند:

۱- تبعیت ایران.

۲- نداشتن کمتر از ۱۶ و بیشتر از ۲۴ سال.

۳- صحت مزاج و عاری بودن از هرگونه مرض مسری به تصدیق طبیب معتمد وزارتخانه.

۴- عدم محکومیت به جنحه و جانیاتی که مستلزم محرومیت از حقوق استخدام دولتی باشد و معروفیت به صحت عمل و سابقه نیکو و تصدیق کمیسر نظمیه محل سکونت داوطلب.

۵- تعهد خدمت در وزارت پست و تلگراف برای مدت چهار سال پس از ختم دوره تحصیل مدرسه از تاریخ خدمت رسمی به ضمانت ولی خود یا یک نفر ضامن قابل قبول به معرفی و تصدیق کمیسر نظمیه با تصریح اینکه در صورت تخلف از این عهد ماهی ۵ تومان از بابت حق‌التعلیم مدت تحصیل در مدرسه باید بپردازد.

۶- داشتن لااقل تصدیق‌نامه رسمی تحصیلات سه ساله اول متوسطه.

۷- موفقیت در مسابقه که در صورت تجاوز عده داوطلبان بر عهده محتاج‌الیه به عمل خواهد آمد.

تبصره ۱- شرایط مسابقه در هر دوره از طرف وزارتخانه معین خواهد شد.

تبصره ۲- چنانچه محصلی در طی مدت تحصیل یا بعد از ختم تحصیل تا موقع ورود به خدمت رسمی یکی از شرایط مقرر فوق را فاقد گردید یا معلوم شد فاقد بوده حکم [احتمالاً راجع به] او از طرف وزارتخانه باید صادر شود.

ماده ۵- درجه رجحان داوطلبان تحصیل نسبت به یکدیگر به قرار ذیل است:

۱- منتظرین خدمت رسمی وزارت پست و تلگراف و یا سایر وزارتخانه‌ها مشروط بر اینکه واجد شرایط مقرر در ماده چهارم بوده باشند.

۲- دارندگان دیپلم مدارس عالییه در درجه اول و صاحبان تصدیق‌نامه شش ساله متوسطه در درجه دوم، در صورتی که حائز شرایط مندرجه عین ماده چهارم بوده باشند.

۳- اشخاصی که زبان فرانسه را از میزان مقرر در دستور تحصیلات سه ساله اول متوسطه بهتر بدانند و یا علاوه بر زبان فرانسه یکی از زبان‌های انگلیسی- روسی- آلمانی را بدانند در موقع قبول، حق تقدم خواهند داشت.

ماده ششم- دستور تحصیلات مدرسه با نظر هیئت منتخب از رؤسای ادارات مرکزی وزارتخانه تهیه شده پس از تصویب مقامات صلاحیت‌دار به موقع اجرا گذاشته خواهد شد.

ماده هفتم- در آخر هر شش‌ماه از محصلین مدرسه در تحت نظر هیئتی مرکب از سه نفر از رؤسای ادارات مرکزی وزارتخانه امتحان به عمل خواهد آمد و در امتحان نهایی علاوه بر عده مزبور دو نفر نیز به معرفی وزارت معارف شرکت خواهند نمود.

ماده هشتم- انتخاب مواد مسابقه و امتحانات به عهده هیئت ممتحنه است پس از تصویب وزیر به موقع عمل گذاشته خواهد شد تفاوت نمرات امتحان‌های شش ماهه درجات رجحان محصلین را نسبت به یکدیگر معین و معلوم می‌نماید و تنها موفقیت در امتحان نهایی شرط قبول به خدمت خواهد بود.

ماده نهم- محصلی که در امتحانات دو شش‌ماه به خوبی از عهده امتحانات برنیامده و معدل نمراتش از میزان ربع نمره حداکثر کمتر باشد بایستی فوراً حکم اخراج او از مدرسه از طرف وزارتخانه صادر شود.

ماده دهم- در طی مدت تحصیل محصلین باید از هر جهت تابع مقررات نظام‌نامه داخلی مدرسه بوده و در صورت لزوم بر طبق مقررات نظام‌نامه مزبور و حکم وزارتی از مدرسه اخراج خواهند شد.

ماده یازدهم- ترتیب تحصیل و سایر مسائل مربوطه این نظام نامه داخلی مدرسه از طرف وزارت پست و تلگراف معین خواهد شد.

ماده دوازدهم- محصلینی که در موقع ختم امتحان نهایی مدرسه کمتر از ۱۹ سال نداشته باشند دوره تحصیل در مدرسه به منزله خدمت ابتدایی آن‌ها محسوب و هر گاه کمتر از ۱۹ سال داشته باشند تا آخر ۱۹ سالگی به عنوان مبتدی قبول و معادل حداقل رتبه یک حقوق روزمزد دریافت و از اول سن ۲۰ سالگی به خدمت رسمی پذیرفته خواهند شد.

ماده سیزدهم- فارغ‌التحصیل‌های مدرسه پست و تلگراف در صورتی که مشمول یکی از مستثنیات قانون نظام وظیفه نبوده یا نشوند در مدت خدمت نظام وظیفه اعم از اینکه به سن

سربازی بالغ شده یا بر طبق قانون نظام وظیفه پس از خدمت سربازی داوطلب شود در هر نقطه که از طرف وزارت پست و تلگراف برای خدمت مأمور شده یا بشود صبح‌ها در مشق نظام وظیفه شرکت نموده بقیه اوقات را به خدمت وزارت پست و تلگراف مشغول و حقوق خود را از وزارت پست و تلگراف معادل حداقل رتبه یک به عنوان روزمزد دریافت خواهند نمود.

تبصره- مستخدمین دفتری به وزارت پست و تلگراف که قبل از تصویب این نظام‌نامه به خدمت قبول شده‌اند از حیث خدمت سربازی مشمول مقررات این ماده خواهند بود.

ماده چهاردهم- محصلین پس از فراغت از تحصیل مکلفند به هر نقطه که از طرف وزارتخانه مأمور شوند بدون عذر حرکت نموده به انجام وظایف مربوطه مشغول شوند؛ در صورت تخلف بلادرنگ از خدمت اخراج و بر طبق ماده ۵ موظف به پرداخت ماهی ۵ تومان از بابت حق‌التعلیم مدت تحصیل در مدرسه خواهند بود.

ماده پانزدهم- نظام‌نامه سابق مدرسه پست و تلگراف و ماده ۳ نظام‌نامه اختصاصی وزارت پست و تلگراف که در جلسه ۲۷ خرداد ۱۳۰۷ به تصویب هیئت وزرا رسیده منسوخ است و هیچ تغییری بدون تصویب هیئت وزرا در این نظام‌نامه داده نخواهد شد.

محل امضا مهدیقلی

محل مهر ریاست وزرا

ما تفاوت‌هایی در برخی سالنامه‌ها و یا اسناد در خصوص تشکیلات و ساختار می بینیم سعی شده است در این پژوهش هر دو با اندکی تفاوت آورده شود.

مدرسه پست و تلگراف در تشکیلات سال ۱۳۱۰ (سالنامه پارس، ۱۳۱۱، صص ۸۸-۹۰)

۱. رئیس مدرسه پست و تلگراف و موزه و کتابخانه اسدالله میرزا همایون

۲. مدیر داخلی مدرسه سید محمدخان حجازی

۳. معلم تلگراف میرزا محمد خان مخاطب رفیعی

در شانزدهمین رساله اطلاعات پستی و تلگرافی (سال ۱۳۱۰، صص ۱-۱۰)، در بند ششم، در مورد مدرسه پست و تلگراف آمده است: دوره دوم مدرسه پست و تلگراف به موجب تصویب‌نامه هیئت محترم وزراء عظام و پروگرام شورای عالی معارف که ذیلاً درج گردیده از آذر ماه ۱۳۱۰ شروع و در آخر اسفند ماه ۱۳۱۱ دوره دوم تحصیلی را به پایان می‌رسانند. تشکیلات این دوره عبارت است:

۱. یک رئیس یک نفر

۲. مدیر داخلی یک نفر

۳. دفتردار یک نفر

۴. معلم یازده نفر

معلمین از بین رؤساء و اعضاء وزارتخانه انتخاب شده‌اند و عده محصلی بالغ به ۸۴ نفر می‌باشد و به دو کلاس تقسیم گردیده‌اند. ۶۴ نفر در کلاس باسیم و ۲۰ نفر در کلاس بی‌سیم می‌باشند. (شانزدهمین رساله اطلاعات پستی و تلگرافی. ۱۳۱۰، صص ۱-۱۰).

وضعیت مستخدمین مدرسه پست و تلگراف در پایان اسفند ۱۳۱۰ به قرار ذیل بوده است:

(شانزدهمین رساله اطلاعات پستی و تلگرافی ۱۳۱۰ (صص ۱-۱۰).

مستخلمین دفتری	رتبه ۱	رتبه ۲	رتبه ۳	رتبه ۴	رتبه ۵	رتبه ۶	رتبه ۷	رتبه ۸	رتبه ۹	مستخلمین رسمی
تعداد نفر		۱			۱	۱			۱	-
جمع	۴ نفر									

نظام‌نامه مدرسه فنی پست و تلگراف (ساکما: ۱۳۱۰، ۳۸۲۴۲- (۲۹۷

پروگرام و نظام‌نامه مدرسه پست و تلگراف در یکصد و هشتاد و دومین جلسه رسمی شورای عالی معارف مطرح و به شرح ذیل تصویب گردید: **ماده اول** - دوره مدرسه پست و تلگراف برای اشخاصی که کلاس سوم متوسطه یا بیشتر را پیموده اند دو سال و برای اشخاصی که دارای تصدیق شش ساله ابتدایی باشند سه سال خواهد بود ابتدای هر دوره از تاریخی است که بر طبق حکم وزارتی معین شود.

ماده دوم - داوطلبان ورود به مدرسه پست و تلگراف باید واجد شرایط ذیل باشد:

الف- تابعیت ایران

ب- نداشتن سن بیش از ۲۱ سال

ج- صحت مزاج

د- عاری بودن از مرض مسری

ه- عدم محکومیت به جتعه و جنایات که مستلزم محرومیت از حقوق استخدام دولتی باشد.

تبصره- در صورتی که به داوطلبان متجاوز از عهده باشند که مدرسه بدان احتیاج دارد قبول محصلین به طریق مسابقه خواهد بود.

ماده سوم - در آخر هر ۶ ماه از محصلین مدرسه تحت نظر هیأتی مرکب از سه نفر از رؤسای ادارات وزارتخانه امتحان به عمل خواهد آمد و در امتحان نهایی علاوه بر عده مزبور دو نفر نیز به معرفی وزارت معارف شرکت خواهند نمود.

ماده چهارم - تحصیلات سه ساله مدرسه پست و تلگراف برای محصلینی که دارای تصدیق‌نامه تحصیلات شش ساله ابتدایی هستند به منزله سال اول متوسطه محسوب می‌شود.

ماده پنجم- برای ورود به قسمت دوم مدرسه پست و تلگراف که به منزله دوره دوم متوسطه است شاگردان داوطلب باید دارای تصدیق نامه تحصیلات سال سوم متوسطه باشند. تبصره- فقط برای دوره‌ای که در سال جاری ۱۳۱۰ افتتاح می‌شود وزارت پست و تلگراف مجاز است تصدیق نامه‌هایی که مدیران مدارس مبنی بر موفقیت در امتحان داخلی سال سوم متوسطه به شاگردان داوطلب داده و اداره کل معارف و تعلیمات عمومی صحت امضای مدیر را تصدیق کرده به جای تصدیق نامه سال سوم متوسطه بپذیرد.

پروگرام مدرسه فنی پست و تلگراف

مواد تحصیلی	سال اول	سال دوم و سوم	ملاحظات
فارسی	۵ ساعت	۵ ساعت	مطابق دستور تعلیمات رسمی وزارت معارف تقریباً
عربی	۳ ساعت	-	مطابق دستور تعلیمات رسمی وزارت معارف تقریباً
زبان خارجه	۶ ساعت	۵ ساعت	مطابق دستور تعلیمات رسمی وزارت معارف تقریباً
ریاضیات	۴ ساعت	۴ ساعت	مطابق دستور تعلیمات رسمی وزارت معارف تقریباً
فیزیک و شیمی	-	۲ ساعت	مطابق دستور تعلیمات رسمی وزارت معارف تقریباً
تاریخ و جغرافیا	۴ ساعت	۳ ساعت	قسمتی از مواد تعلیمات رسمی به اضافه تاریخ و جغرافیای فنی تلگراف
رسم و نقاشی	۲ ساعت	۱ ساعت	مطابق دستور تعلیمات رسمی وزارت معارف تقریباً
خط	۱ ساعت	۱ ساعت	مطابق دستور تعلیمات رسمی وزارت معارف تقریباً
تلگراف مورس	۹ ساعت	۹ ساعت	مخابره و گرفتن تلگراف مورس با گوشی به دو زبان فارسی و فرانسه
قوانین و نظام نامه‌های پستی و تلگرافی	۲ ساعت	۶ ساعت	-

مقررات مربوط به افتتاح دوره دوم مدرسه پست و تلگراف

همچنین هیئت وزرا در جلسه دهم شهریورماه ۱۳۱۰ مقرراتی راجع به افتتاح دوره دوم مدرسه پست و تلگراف تصویب نمودند. از موارد مهم مواد تصویب شده، تأسیس مدرسه پست و تلگراف برای تهیه اعضاء آگاه به علوم فنی و اداری پست و تلگراف بوده و از تاریخ تأسیس مدرسه (آبان ماه ۱۳۰۷)، محصلین دارای تصدیق سه ساله متوسطه که تحصیلات سال اول مدرسه را به پایان رسانده و سال دوم تحصیلات مدرسه را نیز به عنوان عضو مبتدی طی کرده باشند و دارندگان دیپلم - لیسانس به بالا و همچنین محصلین دارای تصدیق شش ساله ابتدائی که تحصیلات سه سال مدرسه را تمام کرده و در امتحان نهائی پذیرفته شده باشند و مستخدمین بی رتبه وزارتخانه ها با شرایط خاص می توانند شرکت کنند؛ و در ماده دوم به هر کدام از دارندگان تصدیق دوره ابتدایی و متوسطه و بالاتر کمک هزینه تعلق می گرفت؛ و در ماده سوم شرایط استخدام در وزارتخانه نام برده شده است و در ماده چهارم هر یک از محصلین مکلف هستند، پس از فراغت از تحصیل مدت ۵ سال به خدمت وزارت پست و تلگراف اشتغال ورزند و از زمان تصویب، نظام نامه سابق مدرسه پست و تلگراف و ماده ۳ نظام نامه اختصاصی وزارت پست و تلگراف که در جلسه ۲۷ خرداد ماه ۱۳۰۷ به تصویب هیئت وزراء رسیده منسوخ شد.

مدرسه پست و تلگراف سال ۱۳۱۱ (سالنامه پارس، ۱۳۱۲، ص ۱۱۲)

۱. رئیس مدرسه اسدالله میرزا همایون

راجع به مستخدمین مدرسه پست و تلگراف و تلفن در سال ۱۳۱۲ در رساله اطلاعات پستی و تلگرافی چنین آمده است: (هجدهمین رساله اطلاعات پستی و تلگرافی، ۱۳۱۲)

مستخلمین دفتری	رتبه ۱	رتبه ۲	رتبه ۳	رتبه ۴	رتبه ۵	رتبه ۶	رتبه ۷	رتبه ۸	رتبه ۹	مستخلمین رسمی
تعداد نفر			۱			۱			۱	۴
جمع	۷ نفر									

رئیس مدرسه پست و تلگراف و تلفن در سال ۱۳۱۲ اسدالله میرزا همایون می باشد. (سالنامه پارس، ۱۳۱۳، ص ۱۴۷). در سال ۱۳۱۳ نیز اسدالله همایون می باشد. سالنامه پارس، ۱۳۱۴، ص ۱۷۴) در خصوص مستخدمین وزارت پست و تلگراف سال ۱۳۱۳ در سالنامه پارس اینگونه آمده است: (سالنامه پارس، ۱۳۱۴، ص ۱۷۴).

مستخلمین دفتری	رتبه ۱	رتبه ۲	رتبه ۳	رتبه ۴	رتبه ۵	رتبه ۶	رتبه ۷	رتبه ۸	رتبه ۹	مستخلمین رسمی
تعداد نفر			۱			۱				۴
جمع	۶ نفر									

عملیات دبیرستان پست و تلگراف سال ۱۳۱۴

امتحانات نهایی دوره سوم دبیرستان با حضور هیئت ممکنه در تاریخ ۱۶ فروردنی شروع و روز دهم اردیبهشت خاتمه پیدا کرده. از ۴۴ نفر عدهٔ محصلین ۳۷ نفر قبول و ۷ نفر دیگر که در بعضی ار دروس نمراتشان کمتر از میزان مقرر بوده پس از ۴۵ روز مهلت امتحان تجدیدی داده پنج نفرشان قبول و دو نفر رد شده اند. محصلین قبول شده به استثنای آنهایی که در سال جاری مشمول نظام وظیفه هستند بقیه به خدمت پذیرفته شده و در ادارات پست و تلگراف مشغول انجام وظیفه گردیده اند. عملیات اداره مرکزی پست (یزدانی، ۱۳۷۶، صص ۳۳۷-۳۵۶) از سال ۱۳۱۵ و ۱۳۱۶ اطلاعات چندانی از ساختار مدرسه پست و تلگراف در دست نیست.

درخواست برگزاری کلاس جهت تحصیل فنون و اطلاعات لازم بی سیم، (ساکما، ۳۱۰/۳۶۸۸۱، ۱۳۱۶ و یزدانی، ۱۳۷۶، صص ۱۵۹-۱۶۲)

ریاست وزراء

به طوریکه خاطر مبارک مستحضر است، سابقاً وزارت پست و تلگراف و تلفن دارای دبیرستانی بود که اعضای فنی جهت ادارات تلگراف و تلگراف بی سیم پهلوی تربیت می نمود. قریب دو سال است که دبیرستان مذکور منحل و از طرفی ترقیات سریع کشور و بسط مراکز بی سیم در ولایات به خصوص در نقاط ساحلی جنوب، ایجاب می نماید که اعضای فنی از قبیل: «مکانیسین»، «الکتریسین» و «پراتور» جهت بی سیم های نقاط مذکور و مرکز استخدام، و به کار گمارده شوند، و اداره تلگراف بی سیم پهلوی هم متوالیاً تقاضای استخدام اعضای فنی را نموده، ولی اشخاصی که در قسمتهای بی سیم تخصص فنی داشته باشد، وجود ندارند تا بتوان آن ها را استخدام نمود.

چون احتیاجات اداره بی سیم روزافزون و در آتیه هم محسوس تر خواهد شد مستدعی است امر و مقرر فرمایند که اداره کل صنعت در هنرستان صنعتی، کلاسی برای تحصیل فنون و اطلاعات لازم بی سیم اضافه نمایند که عده [ای] از هنرآموزان هنرستان صنعتی در کلاس مذکور تحصیل و پس از طی دوره هنرستان و کسب اطلاعات مربوطه به بی سیم، جهت احتیاجات اداره تلگراف بی سیم پهلوی استخدام شوند.

به جای وزیر پست و تلگراف و تلفن

[امضای محمد حکیمی، کفیل وزارتخانه]

بعد طبق امر از ناحیه مقام ریاست وزرا صادر شد که دستور داده در سال آینده به تدریس تلگراف و تلفن بی‌سیم اهمیت بیشتری داده شود تا فارغ‌التحصیل‌های شعب بتوانند با فراگرفتن تجربه عملی لازمه در ادارات بی‌سیم از عهده وظایف محوله برآیند و در ضمن دستور داده شد که در برنامه سال ششم هنرستان صنعتی هم موادی راجع به فنون برق و تلگراف به طور اختصاصی گنجانیده شود تا در آتیه ممکن شود بین فارغ‌التحصیل‌های کلاس مذکور اعضای فنی از قبیل مکانیسین، الکتریسین، اپراتور جهت ادارات بی‌سیم انتخاب نمود. این نامه با امضای موسی نوری اسفندیاری رئیس کل صنعت و معادن می‌باشد.

آموزشگاه فنی (سالنامه پستی و تلگرافی ۱۳۱۷)

اما از سال ۱۳۱۷ ما در تشکیلات وزارت پست، آموزشگاه فنی را داریم . در صفحه ۸ سالنامه پستی و تلگرافی سال ۱۳۱۷ در مورد آموزشگاه فنی آمده است: پس از خاتمه دوره سوم دبیرستان پست و تلگراف (اواسط سال ۱۳۱۴) بنا بر مقتضیاتی مقرر گردید دبیرستان مزبور منحل شود ولی به منظور توسعه و بسط مراکز بی‌سیم در اقطار کشور و احتیاج مبرم به تهیه کارمندان فنی مجدداً از تاریخ اول آبان ماه ۱۳۱۷ آموزشگاهی به نام آموزشگاه فنی بی‌سیم برای کسب اطلاعات مربوطه به بی‌سیم دایر ۳۲ نفر داوطلب واجد شرایط ذیل پذیرفته شده‌اند. و از شرایط مهم آن میتوان به مواردی چون: نداشتن سن کمتر از ۱۶ سال و بیشتر از سی سال، عدم سوءسابقه، گواهی‌نامه صحت مزاج، گواهی‌نامه رسمی دوره دوم متوسطه علمی، داوطلبان متعهد و ملتزم می‌شوند تا پس از خاتمه تحصیلات مدت پنج سال به خدمت این وزارتخانه اشتغال داشته باشند، داوطلبان مزبور در مدت تحصیل در آموزشگاه فنی بی‌سیم که دوره آن دوس سال است ماهی سیصد ریال به عنوان کمک هزینه تحصیلی دریافت می‌دارند.

آموزشگاه فنی (سالنامه پستی و تلگرافی، ۱۳۱۸، ص ۸)

قانون اجازه تأسیس آموزشگاه‌های اختصاصی به وزارت پست و تلگراف و تلفن که در جلسه بیست و سوم دی ماه یکهزار و سیصد و هیجده شمسی در زمان نخست وزیری متین دفتری و ریاست مجلس آقای حسن اسفندیاری، به تصویب مجلس شورای ملی رسیده در ماده اول آن آمده است که آموزشگاه‌های اختصاصی در مرکز و شهرستان‌ها با شرایط خاص می‌توانند دایر گردند: اینکه آموزشگاه مرکزی دارای سه شعبه خواهد بود و برای هر کاری تحصیلات خاص خود را باید داشته باشند برای کارهای عمومی، تحصیلات سه سال اول دبیرستان، برای کارهای الکتریکی و مکانیک دوره کامل علمی دبیرستان را باید گذرانده باشند و دیگر اینکه شرط ورود این شعبه داشتن دانشنامه‌های دانشکده فنی ایران یا خارج یا هنرهای عالی صنعتی باشد. دوره

تحصیل، مدت یک سال خواهد بود که به تکمیل اطلاعات و معلومات فنی اختصاصی وزارت پست و تلگراف اشتغال خواهند داشت. درآموزشگاه شهرستان‌ها که عنوان کلاس را داشته و معلومات پستی و تلگرافی را در مدت یک سال فرا خواهند گرفت و در نقاط لازم کشور مخصوصاً در نقاط گرمسیر متدرجاً دایر می‌گردد و شرط ورود به این آموزشگاه حداقل داشتن گواهینامه ابتدایی است. فارغ‌التحصیل‌های آموزشگاه‌های شهرستان‌ها در صورت داشتن گواهینامه سه سال اول و دوم متوسطه (و یا دادن امتحان آن) می‌توانند به شعبه اول یا دوم آموزشگاه مرکز وارد شده پس از طی دوره و گرفتن گواهینامه، از مزایای قانونی آن بهره‌مند شوند و بعد شرایط استخدام فارغ‌التحصیلان با پایه‌های آموزشی و استخدامی را ذکر کرده است. کلیه دانش‌آموزان مرکز و شهرستان‌ها باید در موقع ورود باید تعهد کتبی بپردازند که پس از فراغ از تحصیل مدت ۵ سال با دریافت مقرری به خدمات مختلفه وزارت پست و تلگراف و تلفن اشتغال ورزند.

خلاصه کارهای آموزشگاه فنی وزارت پست و تلگراف و تلفن در طهران در طی سال ۱۳۱۹ به قرار زیر است: (سالنامه پستی و تلگرافی، ۱۳۱۹، ص ۸).

۱. کلاس فنی بی‌سیم که دارای ۲۷ نفر دانش‌آموز بوده درخرداد سال ۱۳۱۹ امتحان نهایی را گذرانده و ۲۶ نفر از آن‌ها پذیرفته شده‌اند و بین آن‌ها کسانی که دارای گواهینامه کامل دبیرستان بوده‌اند از طرف وزارت فرهنگ معادل گواهینامه عالی علمی و دیگران معادل گواهینامه کامل دبیرستان شعبه علمی شناخته شده‌اند.

۲. شعبه اول آموزشگاه که بر طبق قانون مصوب ۲۳ دیماه ۱۳۱۸ دایر شده و دارای ۵۵ نفر دانش‌آموز با گواهینامه دوره اول دبیرستان بوده داخل در دومین سال تحصیلی شده و به فراگرفتن کارهای مربوطه به پست و تلگراف و وینیس‌تون اشتغال دارند.

۳. شعبه دوم که هم بر طبق همان قانون دایر شده است و در سال ۱۳۱۹، تعداد ۲۸ نفر دانشجو که دارای گواهینامه کامل علمی بوده‌اند پذیرفته و به آموختن فنون مربوطه به بی‌سیم و پخش صدا مشغولند.

دانشجویانی که در آخر سال ۱۳۱۹ در آموزشگاه‌های فنی وزارت پست و تلگراف و تلفن تهران و استان‌ها و شهرستان‌ها مشغول تحصیل بوده‌اند به شرح ذیل است.

شماره ترتیب	اسامی مراکز استان‌ها و شهرستان‌ها	عدد محصلین	ملاحظات
۱	تهران	۸۳	شعبه اول ۵۵ نفر شعبه دوم ۲۸ نفر
۲	بوشهر	۲۲	
۳	تبریز	۲۲	
۴	مشهد	۲۴	
۵	بابل	۱۹	
۶	کرمان	۲۵	
۷	همدان	۲۴	
جمع		۲۱۹	

(سالنامه پارس، ص ۱۱۴؛ سالنامه شرق، ص ۱۵۵)

رئیس آموزشگاه عبدالحسین درخشان

آموزشگاه فنی (سالنامه پستی و تلگرافی، ۱۳۲۰، ص ۸)

بنا بر معمول سالیانه آمار سال تحصیلی ۱۳۲۰ و ۱۳۲۱ آموزشگاه‌های اختصاصی وزارت پست و تلگراف و تلفن که مطابق قانون مصوب ۲۳ دیماه ۱۳۱۸ تأسیس شده ذیلا درج می‌گردد. آموزشگاه شعبه اول مرکز

الف- آموزشگاه شعبه اول مرکز که برای کارهای عمومی پستی و تلگرافی دایر شده شرط ورود آن دارا بودن تحصیلات سه ساله اول دبیرستان است و دوره تحصیلی آن دو سال می باشد. دوره دوم شعبه اول مرکز از ۲۲ مهر ۱۳۲۰ شروع و در آخر مهر ماه ۱۳۲۲ به پایان خواهد رسید. عده دانش آموزان ۴۸ نفر و ارزش تحصیلات این شعبه معادل با دوره کامل متوسطه فنی می‌باشد.

شعبه دوم مرکز

ب- آموزشگاه شعبه دوم مرکز که برای کارهای مکانیکی و الکتریکی مربوط به تلگراف بی‌سیم و پخش صدا و غیره دایر شده شرط ورود آن دارا بودن معلومات دوره کامل متوسطه دبیرستان و دوره تحصیلی آن نیز دو سال است.

دوره اول شعبه دو از ۲۰ مهر ماه سا ۱۳۱۹ شروع و در مهر ماه ۱۳۲۱ به پایان خواهد رسید. عده دانشجویان ۲۵ نفر می باشد و طبق ماده ۳ قانون آموزشگاه، ۱۱ نفر از کارمندان وزارتخانه هم که واجد شرایط هستند در امتحانات نهایی این شعبه شرکت خواهند کرد.

البته آموزشگاه‌هایی با شرایط خاص در شهرستان‌های مشهد، تبریز، کرمان، همدان، بوشهر،

بابل و بندرعباس دایر و دانشجویانی را تربیت کرده است.
نظامنامه مدرسه پست و تلگراف، ۱۳۰۹، ۲۹۷/۹۲۳۱

شماره
تاریخ ۱۳۰۹

نوع
موضوع

وزارت پست و تلگراف

مورخه
اداره
دائرة

نظامنامه مدرسه پست و تلگراف

ماده اول - ناموس مدرسه پست و تلگراف برای تهیه اموال و معلوم فنی و اداری پست و تلگراف است

ماده دوم - از تاریخ ناموس مدرسه پست و تلگراف فقط اشخاص بخدمت رسمی وزارت پست و تلگراف قبول میشوند که دوره تحصیلات مدرسه را به پایان رسانند و بخواهی از عهده امتحان نهائی بپردازند

ماده سوم - مستخدمین دفتری بی رتبه وزارت خانه و اشخاص که در خارج از مدرسه - اطلاعات پست و تلگراف را فرا گرفته و حائز شرایط بقره درآمده چهار باشند در صورت ضرورت و صدور حکم هرگاه در موقع امتحان نهائی مدرسه بر طبق مواد دستور تحصیلات مدرسه امتحان داده و با موفقیت از عهده بپردازند از ترتیب فوق مستثنی و ورود آنها بخدمت مستلزم طی دوره مدرسه پست و تلگراف نخواهد بود.

ماده چهارم - اشخاصی که از مدارس عالی خارج یا داخله دیپلم عالی (از درجه لیسانس به بالا) داشته باشند چنانچه بر حسب ضرورت استخدام شوند از سی دوره مدرسه و دادن امتحان معاف خواهند بود و استخدام آنها بر طبق مقررات قانون صورت میگیرد.

ماده پنجم - مستخدمین بی رتبه فعلی وزارت پست و تلگراف که تا قبل از ناموس مدرسه در طهران و دیوالات بخدمت قبول شده اند در صورتیکه واجد شرایط قانونی بوده و بپوشند از ورود به مدرسه و طی دوره آن معاف خواهند بود و بپوشند آنها بخدمت رسمی از طرف وزارت پست و تلگراف بر حود قانون اقدامات لازم خواهد شد.

وزارت پست و تلگراف و ترمینال

مورخه شماره ۱۳
اداره
دائرة

ص ۲

شماره ۱۳۰۹

نمبره ضمیمه

ماده دوم - دوره مدرسه د وصال است (بدون اینکه تابستان تحصیل شود) وابتداءً هر

دوره از تاریخی است که برطبق حکم وزارت معین میشود.

ماده چهارم - داوطلبان ورود به مدرسه پست و تلگراف باید واجد شرایط ذیل باشند

۱ - تبعیت ایران

۲ - نداشتن کتزاز شانزده و بیشتر از بیست و چهار سال

۳ - صحت مزاج و عاری بودن از هرگونه مرض مسری و معده دق طیب و مستعد

وزارت خانه

۴ - عدم محکومیت به جرمه و جنایاتی که مستلزم محرومیت از حق استخدام

دولتی باشد و مصروفیت به صحت عمل و سابقه نیکو و معده دق کبیر تنظیمه

محل سکونت داوطلب

۵ - تعهد خدمت در وزارت پست و تلگراف برای مدت چهار سال پس از ختم

دوره تحصیل مدرسه از تاریخ خدمت رسمی بهمانت ولی خود یا بکنفر -

ضامن قابل قبول به معرفی و معده دق کبیر تنظیمه یا تصریح اینکه در صورت

تخلف از این عهد ماهی پنج تومان از بابت حق التعلیم مدت تحصیل

در مدرسه باید بپردازد.

۶ - نداشتن لااقل معده پانزده رسمی تحصیلات سه ساله اول متوسطه.

۷ - موافقت در سابقه که در صورت تجاوز عده داوطلبان بر عده محتاج الیه

بمحل خواهد آمد.

نصره ۱ - شرایط مسابقه در هر دوره از طرف وزارت خانه معین خواهد شد

نصره ۲ - چنانچه محصلی در طی مدت تحصیل یا بعد از ختم تحصیل تا موقع ورود به خدمت

رسمی یکی از شرایط مقرر فوق را فاقد گردد یا معلوم شد فاقد بوده حکم ارجاع او

از طرف وزارت خانه باید صادر شود

وزارت پست و تلگراف و ترمینال

مورخه ۱۳
اداره
دائرة

ص ۳

ماده پنجم - درجه ریحان داوطلبان تحصیل نسبت به یکدیگر برقرارند و این است
۱ - منتظرین خدمت رسمی وزارت پست و تلگراف یا سایر وزارت
خانهها مشروط بر اینکه واجد شرایط مقرر در ماده چهارم
بوده باشند .

۲ - دارندگان دیپلم مدارس عالی در درجه اول و صاحبان
مدیقامه شش ساله متوسطه در درجه دوم در صورتیکه حاضر
شرایط مذکور در این ماده چهارم بوده باشند

۳ - اشخاص که زبان فرانسه را از میزان مقرر در دستور تصویبات
سه ساله اول متوسطه بهتر بدانند و یا علاوه بر زبان فرانسه یکی از
زبانهای انگلیسی - روسی - آلمانی را بدانند در موقع قبول حقیق
تقدم خواهند داشت

ماده ششم - دستور تصویبات مدرسه بانظر هیئت متشعیه از روسای ادارات
مرکزی وزارت خانه تهیه شده پس از تصویب مقامات صلاحیت دار
بموقع اجرا گذاشته خواهد شد

ماده هفتم - در آخر هر شباه از مصلین مدرسه در تحت نظر هیئتی مرکب از سه
نفر از روسای ادارات مرکزی وزارت خانه امتحان بعمل خواهد آمد
و در امتحان سبائی علاوه بر عدد مقرر و نفرینز معمری وزارت معارف
شرکت خواهند نمود

ماده هشتم - انتخاب مواد مسابقه و امتحانات بمسئله هیئت متعینه است پس
از تصویب وزیر موقوع عمل گذاشته خواهد شد تفاوت نمرات -
امتحان های شباهه درجات ریحان مصلین را نسبت به یکدیگر -

وزارت پست و تلگراف

موضوع: ...

آماره: ...

دائرة: ...

ص ۴

همین و معلوم می نماید و تنها موفقیت در امتحان نهائی شرط قبول به خدمت خواهد بود .

ماده نهم - محصلین که در امتحانات دوششماه بهنجیب از عهد امتحان بر نموده و معدل نمراتشان از میزان پنج نمره حداکثر کمتر باشد باجستی فوراً حکم اخراج از مدرسه از طرف وزارت خانه صادر شود

ماده دهم - در طی مدت تحصیل محصلین باید از هر جهت تابع مقررات نظامنامه داخلی مدرسه بوده و در صورت لزوم بمطابق مقررات نظامنامه مزبور و حکم وزارت از مدرسه اخراج خواهند شد

ماده یازدهم - ترتیب تحصیل و سایر مسائل مربوطه بمن نظامنامه داخلی مدرسه از طرف وزارت پست و تلگراف همین خواهد شد

ماده دوازدهم - محصلینی که در موقع ختم امتحان نهائی مدرسه کمتر از نوزده سال نداشته باشند دوره تحصیل در مدرسه بمنزله خدمت ابتدائی آنها محسوب و همراه کمتر از نوزده سال داشته باشند تا آخر نوزده سالگی بمنوان معسر مبتدی قبول و معادل حد اقل رتبه یک حقوق روز مزد دریافت و از اول سن بهست سالگی به خدمت رسمی پذیرفته خواهند شد

ماده پانزدهم - فارغ التحصیل های مدرسه پست و تلگراف در صورتیکه مشمول یکی از مستثنیات قانون نظام وظیفه نبوده باشند در مدت خدمت نظام وظیفه ام از اینکسه بمن سربازی بالغ شده بمطابق قانون نظام وظیفه برای خدمت سربازی داوطلب شوند در هر نقطه که از طرف وزارت پست و تلگراف برای خدمت مامور شده باشند صبح ها در مشق نظام وظیفه شرکت نموده بقیه اوقات را به خدمت وزارت پست و تلگراف مشغول و حقوق خود را فقط از وزارت پست و تلگراف معادل حد اقل رتبه یک بمنوان روز مزد دریافت خواهند نمود

وزارت پست و تلگراف و تفریح

موضوع:
 اداره:
 دائره:

ص ۵

تجدید - مستخدمین دفتری وزارت پست و تلگراف که قبل از تصویب این
 نظامنامه بخدمت قبول شده اند ^{از خدمت برکنار} و مقررات این ماده خواهند بود
 ماده چهارم - محصلین پس از فراغت از تحصیل مکلفند بهر نقطه که از طرف وزارت خانه
 مامور شوند بدین عذر حرکت نموده بانجام وظایف مرسومه مبادول
 شوند در صورت تنگد بلا درنگ از خدمت اخراج و بر عیق ماده ۵
 موظف به پرداخت ماهی پنجمین مان از بابت حق التعلیم مدت تحصیل
 در مدرسه خواهند بود
 ماده پنجم - نظامنامه سابق مدرسه پست و تلگراف ماده ۳ نظامنامه انحصاری وزارت
 پست و تلگراف که در جلسه ۲۷ خرداد ۱۳۰۷ تصویب هیئت وزراء رسیده
 منسوخ است و هیچ تغییری بدین تصویب هیئت وزراء در این نظامنامه
 داده نخواهد شد .

X

شماره ۱۳۰۷

منابع:

- پژمان بختیاری، حسین (۱۳۲۶)، *تاریخ پست و تلگراف و تلفن*. تهران: انتشارات علمی.
- محبوبی اردکانی، حسین (۱۳۵۴). *تاریخ مؤسسات تمدنی جدید در ایران*، ج ۲، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- محبوبی اردکانی، حسین (۱۳۳۸). *تاریخ مؤسسات تمدنی جدید در ایران*، به کوشش کریم اصفهانیان - جهانگیر قاجاریه، ج ۲، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- محبوبی اردکانی، حسین (۲۵۳۷). *تاریخ مؤسسات تمدنی جدید در ایران*، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- معتمدی، اسفندیار (۱۳۷۶). *وزارت پست و تلگراف و تلفن دیروز، امروز، فردا*، تهران: انتشارات مدرسه.
- یزدانی، مرضیه (۱۳۷۸). *اسناد پست و تلگراف و تلفن در دوره رضاشاه*. تهران: سازمان اسناد ملی ایران، پژوهشکده اسناد.

ساکما:

- ساکما، سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران ، ۲۱۰/۱۰۵ ص ۱
- ساکما، سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران ، ۳۱۰/۶۵۷۲۰ ب ۱۰
- ساکما، سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران ، ۲۱۰/۷۸۷۲ ۴ صفحه
- ساکما، سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران ، ۲۹۷/۹۲۳۱ ب ۷
- ساکما، سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران ، ۲۹۷/۳۸۲۴۲ ۱۳ صفحه

سالنامه‌ها

- سالنامه پارس، سال‌های: ۱۳۰۸، ۱۳۱۰، ۱۳۱۱، ۱۳۱۲، ۱۳۱۴
- سالنامه رسمی مملکتی، سال ۱۳۰۸
- رساله اطلاعات پستی و تلگرافی ۱۳۰۲-۱۳۰۸؛ کتابشناسی ملی، ۸۷۵۷۴۲. سال‌های ۱۳۰۹، ۱۳۱۰، ۱۳۱۲، ۱۳۱۷، ۱۳۱۹، ۱۳۲۰ سالنامه شرق سال‌های ۱۳۱۸، ۱۳۱۹، ۱۳۲۰

<http://www.ghavanin.ir/detail.asp?id=30640>

<https://rc.majlis.ir/fa/law/show/90506>

